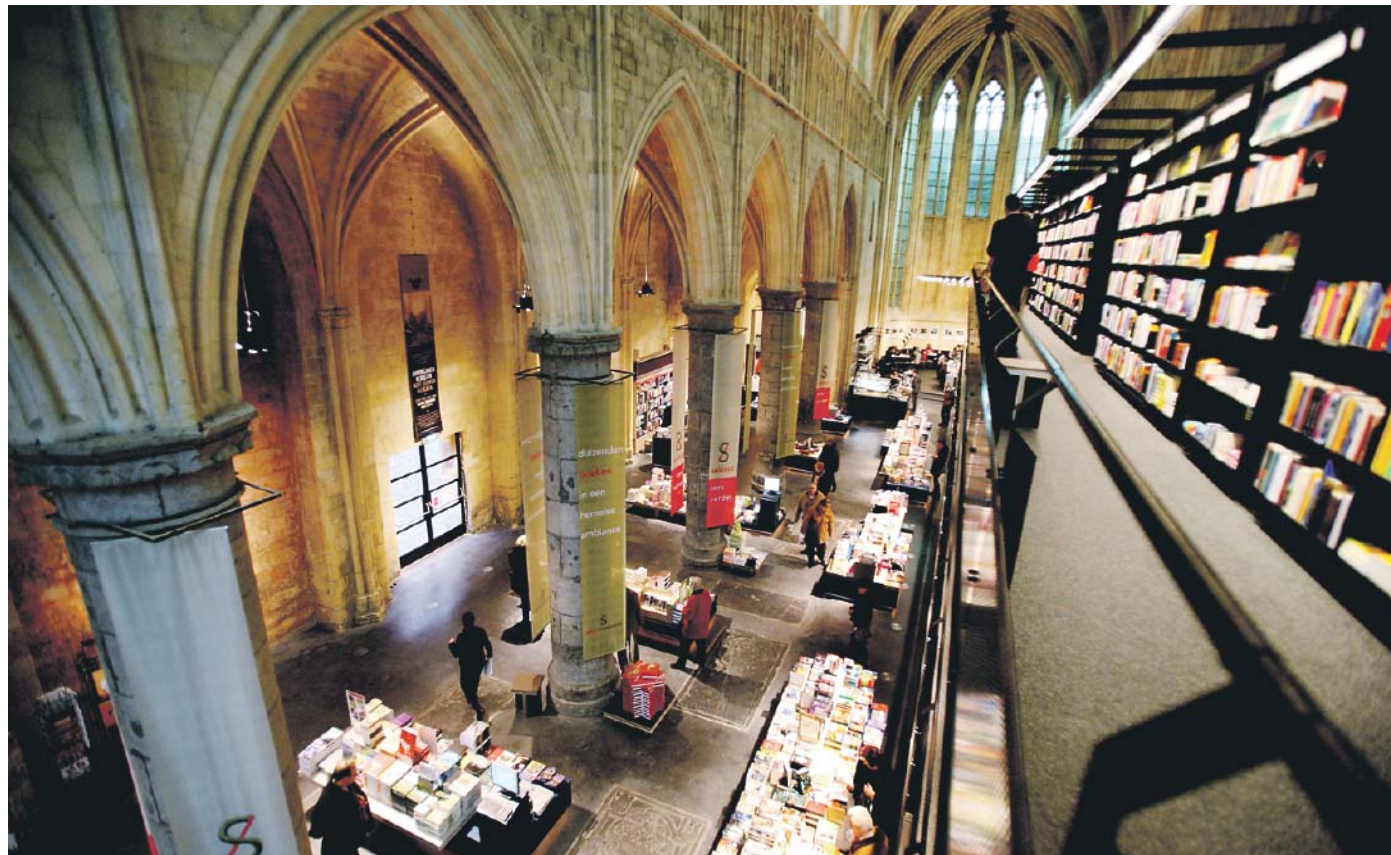
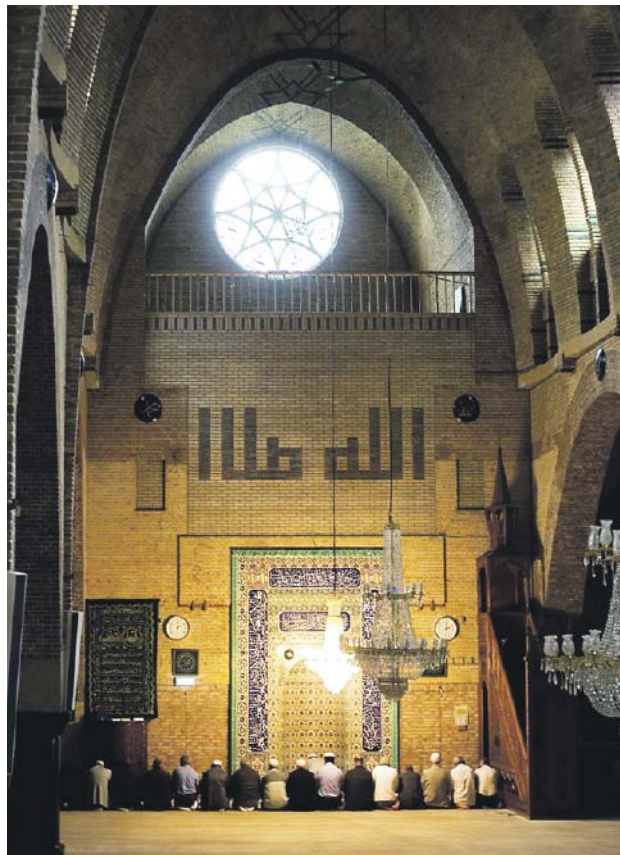

Van de 19.000 kerken die er sinds 1200 in Nederland zijn gebouwd, staan er nog slechts 7000 overeind. Een burgerinitiatief wil leegkomende kerken aan een herbestemming helpen.

Rk kerk aan Rozengracht werd moskee FOTO PATRICK POST Boekhandelsketen Selexyz opende begin dit jaar een filiaal in de Maastrichtse Dominicanenkerk

FOTO DIANA SCHEILEN, HH

Veel kerken in de gevarenzone

Alexandra Klaus

De bulldozers kwamen om half zeven op een zaterdagochtend. Toen de burens aan het Slotjesveld in het Noord-Brabantse Oosterhout na hun ontbijt naar buiten keken, was de Nazarethkerk verdwenen: gesloopt om plaats te maken voor een nieuw zorgcentrum.

De Nazarethkerk, gebouwd in de jaren zestig naar een ontwerp van architect Jan van der Laan (Bossche School) is maar één van rond zestig godshuizen die per jaar in Nederland gesloten of gesloopt worden. „Wij hadden nog formeel bezwaar aangekend, maar de sloop kwam toch, heel plotseling”, zegt Rob Wolters. Hij is secretaris van Task Force Toekomst Kerkgebouwen, een in maart 2006 opgericht landelijk burgerinitiatief dat zich ten doel stelt kerkgebouwen en kloosters te behouden. Zij proberen te bewerkstelligen dat kerken die niet meer gebruikt worden, door een andere geloofsgemeenschap worden overgenomen of een andere bestemming krijgen, bijvoorbeeld als cultuurcentrum, bedrijfsruimte, woning of als onderkomen voor maatschappelijke instellingen.

Kerkgebouwen moeten volgens Wolters als kans worden gezien, niet als probleem. „Ik reis als directeur van het European Centre for Nature Conservation vaak naar het buitenland en ik zie dat zelfs armere landen zoals Hongarije, Kroatië of Macedonië relatief meer geld voor hun kerken uitgeven dan Nederland”, zegt

Wolters. In Italië met zijn sterke katholieke geloofsgemeenschap is het volgens hem zelfs ondenkbaar dat de gemeente een kerkgebouw laat vernietigen: „Het is niet gezond voor je, een Italiaan te vertellen dat jij zijn kerk gaat slopen.”

De reden waarom zoveel, vooral naoorlogse, kerken in Nederland verdwijnen ziet Wolters in het ontbreken van respect – ook bij kerkeigenaren – voor het eigen erfgoed, in het weglopen van kerkgangers en daardoor veroorzaakte financiële problemen, maar ook in het feit dat kerken vaak te ver van de samenleving afstaan. Daarom heeft Task For-

Task Force wil kerken redden van de sloophamer

ce ook de actie 'open kerk' gestart, gericht op het weer toegankelijk maken van meer kerkgebouwen. „Wij lopen gevaar onze eigen culturele identiteit te vernietigen”, zegt Wolters. „Bovendien zijn kerken ook voor toeristen die naar Nederland komen een bezienswaardigheid.”

Om te bereiken dat minder kerken verdwijnen, nemen de tien leden van Task Force verschillende initiatieven. De vrijwilligers informeren het publiek, geven advies aan gemeenten voor alternatieven voor sloop, leggen uit hoe een herbestemming eruit kan zien, en lobbyen. „In

januari hebben wij de nieuwe regering in een brief opgeroepen afspraken te maken over een deltaplan voor de toekomst van de kerkgebouwen in Nederland”, zegt Wolters. Want zelfs rijksmonumentale kerkgebouwen die ouder zijn dan vijftig jaar komen in gevaar. Dat is volgens Task Force vooral het gevolg van de grote behoefte aan restauratie van het gehele kerkenbestand, waarmee waarschijnlijk meer dan twee miljard euro gemoeid is.

Als de vrijwilligers van Task Force advies geven voor herbestemming van een kerkgebouw, verwijzen zij onder meer naar de grote 'kerkmakelaars', die kunnen helpen: 'Redres' en 'Reliplan', die allebei met de herontwikkeling van cultureel en religieus erfgoed in Nederland bezig zijn. De makelaars van Reliplan hebben een lijst met aanbieders en zoekers. Naar eigen zeggen zorgen zij ervoor dat er dertig tot vijftig kerken per jaar een herbestemming kunnen krijgen; een derde wordt door andere geloofsgemeenschappen gekocht.

Reliplan organiseerde onlangs in het Overijsselse Vollenhove een congres voor herbestemming van kerkgebouwen en kloosters. Er namen leden aan deel van geloofsgemeenschappen uit Nederland en België, medewerkers van besturen en architecten. Volgens directrice Mickey Bosschert, die Reliplan in 1991 oprichtte, is een kerkgebouw altijd met emoties verbonden. „Het gebouw heeft een geschiedenis, er is in geboden en vaak staat de kerk ook op een centrale plaats in een dorp of stad.”

En toch daalt het aantal kerkge-

bouwen volgens deskundige J. Sonneveld dramatisch. Hij stelt een database op van alle kerkgebouwen in Nederland. Op het congres legde hij uit dat er vanaf 1200 tot nu in Nederland in totaal 19.000 kerken zijn gebouwd, waarvan er slechts zo'n 7000 nog steeds bestaan. Reliplan-directeur Bosschert vult aan dat er in de jaren tachtig van de vorige eeuw niet werd nagedacht over alternatieven voor slopen. „Heel veel kerken zijn toen verdwenen, zoals de Amsterdamse Koepelkerk dicht bij het Leidseplein, die plaats moest maken voor een hotel.” Daarom zijn er volgens haar in Amsterdam ook bijna geen

Reliplan-makelaars werken niet met moslims samen

kerktorens meer te zien.

Maar de situatie is veranderd, denkt de kerkmakelaar: „Er is veel vraag naar oude gebouwen zoals kerken en kloosters, die een speciale sfeer hebben.” Volgens Bosschert zijn kerkgenootschappen de grootste groep zoekers. En in deze groep zijn het vooral islamitische organisaties die een kerkgebouw willen kopen. Een voorbeeld is de voormalige hervormde Sionskerk in Groningen, die nu een moskee is. „Maar wij werken niet meer met moslims samen, omdat de kloof tussen hen en christenen toch te groot is”, geeft ze toe.

Een voormalige godshuis kan voor maatschappelijke instellingen (zoals gehandicaptenzorg of als inrichting voor kinderen) gebruikt worden. Ook zijn er kerken die een culturele bestemming als museum, theater of muziekzaal kregen. Niet in de laatste plaats trekken kerkgebouwen bedrijven aan: Bosschert noemt godshuizen, die nu ruimte bieden aan van filmproducenten, de detailhandel, supermarkten of als klimhal fungeren. Soms zijn er ook restaurants in kapellen, maar dat trekt veel tegenstanders: „Gemeenten hebben zelfs vaak in het koopcontract staan, dat er geen horeca in hun kerk mag. Zij willen niet dat in een gebedshuis pilsjes gedronken worden.”

Architect Michel ter Braak werkt vaak met Reliplan samen om kerken een herbestemming te geven. Volgens hem is het niet altijd makkelijk om een kerk aan te passen aan haar nieuwe functie, omdat er verschillende partijen betrokken zijn. Je moet bedenken in wat voor omgeving een gebouw staat en welke wetten en regels er zijn. Je moet ook naar monumentenzorg luisteren.

Volgens Ter Braak is er vandaag ook zoveel vraag naar kerken, omdat zij geschiedenis en identiteit verlenen en de gebouwen meestal in goede staat verkeren. „Ik zeg tegen gemeenten dat de functie van een kerk na tijdelijk ander gebruik bijna altijd weer hersteld kan worden. Maar sloop vernietigt een beeld.”

i Voor meer informatie zie www.toekomstkerkgebouwen.nl en www.reliplan.nl